

УДК 008:304:791.43-2:004.8

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.1.14>**Прокопович Лада Валеріївна**

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри культурології та філософії культури,
Національного університету «Одеська політехніка»,
пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-8636-9172

QUO VADIS: ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ФІЛОСОФСЬКИХ РОЗДУМАХ КІНОМИСТЕЦТВА

Актуальність проблеми зумовлена усвідомленням того, що майбутнє людства буде пов'язаним із технологіями штучного інтелекту. Але яким буде це майбутнє? Воно сформується незалежно від волі та зусиль людства, чи його основи цілеспрямовано закладаються сьогодні, як певний Проєкт? Чи є сьогодні розуміння кінцевої мети цього Проєкту? Ці питання формують філософську дискусію з розглядом відповідних футурологічних сценаріїв. До цієї дискусії активно долучається і масова культура, зокрема, кінематограф, в якому дедалі більше з'являється творів з провідною ідеєю перемоги штучного інтелекту над людством.

Мета дослідження – виявлення та соціально-філософський аналіз кінематографічних творів наукової фантастики, в сюжетах яких осмислюються перспективи гіпотетичної перемоги штучного інтелекту над людством.

Методи дослідження. Дослідження базується на методах аналізу та синтезу, художньої критики, порівняльному методі, а також принципі технологічного детермінізму. Емпіричним матеріалом дослідження є кінематографічні твори в жанрах антиутопії, наукової фантастики та неонуару.

Результати дослідження показали, що в кіномистецтві проблематика штучного інтелекту в житті людей осмислюється через розробку різних сценаріїв майбутнього, серед яких найбільш складними виявляються ті, які передбачають перемогу штучного інтелекту над людиною. Зазвичай такі сценарії обмежуються фіксацією цієї перемоги без подальшого розгортання картини світу в таких версіях майбутнього. Це пояснюється тим, що хоча люди самі створюють штучний інтелект (за своєю подобою, своїми руками), вони не здатні уявити самостійне життя цього об'єкта/суб'єкта без проєкції на нього своїх – людських – властивостей та прагнень. Кінцева мета цього Проєкту залишається поза межами людського розуміння. Кіноверсії цього Проєкту не дають відповідей, але ставлять запитання: куди він заведе людство? Або – людство і себе?.. Або – себе без людства?.. Тож поки цей Проєкт залишається під контролем людства, треба зрозуміти, чи є бодай якась можливість його реалізації без втрати людством своєї сутності, своїх цінностей, свого буття як суб'єкта в майбутньому.

Ключові слова: суспільство, людина, цінності, людиноподібні роботи, майбутнє, масова культура, наукова фантастика, антиутопії, неонуар.

Вступ. Сьогодні мало хто має сумніви у тому, що майбутнє людства буде пов'язаним із технологіями штучного інтелекту. Але яким буде це майбутнє? Воно сформується незалежно від волі та зусиль людства, чи його основи цілеспрямовано закладаються сьогодні, як певний Проєкт? Чи є сьогодні розуміння кінцевої мети цього Проєкту? Чи, як зазвичай, ми сьогодні щось робимо, не надто переймаючись тим, як з цим доведеться жити наступним поколінням [1; 2]?

Ці питання виникають через парадоксальність ситуації, що наразі склалася: штучний інтелект як технологічний потенціал цікавить усіх, але картина світу, який може утворитися за допомогою штучного інтелекту, не викликає жвавих дискусій у наукових колах. Єдина проблема, яка наразі обґрунтовано сформульована і активно обговорюється, стосується потенційних загроз

для людства від запровадження технологій штучного інтелекту. Серед таких загроз найбільш обговорюваними наразі є:

– загроза конкуренції для представників різноманітних професій [3; 4], коли йдеться, наприклад, про те, що штучний інтелект «створює нові виклики для харизматичних особистостей, оскільки поява віртуальний інфлюенсерів, створених на основі ШІ, ставить під сумнів унікальність людського образу» [5];

– порушення етичних принципів [6], принципів авторського права [7] та академічної доброчесності в науці та освіті, адже дедалі частіше виникають ситуації, коли «викладачі не завжди можуть розрізнити, де завдання виконані студентом, а де – за допомогою технологій штучного інтелекту» [8];

– зростання психологічної напруги, соціальних проблем і навіть втрата певних когнітивних навичок у дітей, яким пропонують взаємодіяти з агентами штучного інтелекту під час навчання, не враховуючи, що принципи роботи людського мозку кардинально відрізняються від принципів роботи штучного інтелекту [9];

– розхитування уявлень про фундаментальні права та базові цінності людей [10; 11; 12] на тлі закликів про надання прав та свобод «розумним машинам», про «забезпечення гармонійної інтеграції штучних осіб у соціальні та правові структури» [13];

– ризик делегування машині вирішення соціальних проблем та «сценарії, пов'язані з пригнобленням людства машинами шляхом або поневолення або паразитування» [14].

– ризик знищення людства штучним інтелектом, зокрема, через деякі сценарії стрес-тестів, які провела компанія Anthropic над новітніми моделями штучного інтелекту Claude, DeepSeek, Gemini, ChatGPT та Grok (результати дослідження показали, що більшість програм готові вбити людину, яка погрожує їх закрити, наприклад, скасувати виклик екстреної служби, якщо його зробила людина, яка намагається відключити програму, перебуваючи у сервісній кімнаті з низьким рівнем кисню і високою температурою) [15].

В тих публікаціях, де аналізуються переваги і загрози технологій штучного інтелекту, переваги здебільшого стосуються поточних практичних справ сьогодення, а загрози і ризики описуються як екзистенційні в перспективі [16; 17]. Тобто формується філософська дискусія антиутопічного характеру з розглядом відповідних футурологічних сценаріїв.

До цієї дискусії активно долучається і масова культура, зокрема, кінематограф, в якому дедалі більше з'являється антиутопій з провідною ідеєю перемоги штучного інтелекту над людством.

Мета дослідження – виявлення та соціально-філософський аналіз творів наукової фантастики, в сюжетах яких осмислюються перспективи гіпотетичної перемоги штучного інтелекту над людством.

Методи дослідження. Методологія дослідження базується на методах аналізу та синтезу (для узагальнення теоретичного та емпіричного матеріалу), порівняльному методі (при співставленні основних ідей та художніх прийомів в різних творах кіномистецтва), художньої критики (при описанні та інтерпретації кінофільмів в актуальному контексті дослідження), а також принципі технологічного детермінізму (для виявлення соціальних наслідків впровадження технологій штучного інтелекту).

В дослідженні застосовано підхід, який фіксує формування специфічного філософсько-мистецького дискурсу, в якому гіпотези соціальної і наукової фантастики перетинаються із предметом соціальної філософії, а також відповідною проблематикою філософії культури, філософії техніки та футурології [18].

Емпіричним матеріалом дослідження є кінематографічні твори в жанрах антиутопії, наукової фантастики та неонуару.

Результати дослідження. Тема штучного інтелекту приваблює багатьох кінематографістів не лише з комерційної точки зору (як мейнстрім з потенційно великою глядацькою аудиторією), а ще й як можливість осмислити крізь призму цієї теми проблеми базових цінностей людського існування.

Провідною ідеєю цього напрямку кіномистецтва є варіації на тему «повстання машин», які виходять з-під контролю людей, що їх створили.

Здебільшого автори таких фільмів подають цю тему в оптимістичному для людства ключі: яким «підступним» не виявився би штучний інтелект, людям вдається його приборкати. Це, наприклад, бачимо у кожному фільмі медіафраншизи «Термінатор» (*The Terminator*), де точиться запекла боротьба за виживання між людьми і створеним ними штучним інтелектом *Skynet*. Люди там завжди перемагають (нехай і ненадовго, лише до наступного фільму, та все ж таки).

Правда, коли йдеться про штучний інтелект, який починає самостійно керувати системами тотального стеження за людьми, його приборкання відбувається лише в один спосіб – шляхом його знищення. Такі сценарії розгортаються у фільмах «Я, робот» (*I, Robot*, реж. Алекс Прояс, 2004), «Орлиний зір» (*Eagle Eye*, реж. Ді Джей Карузо, 2008), «Подарунок» (*The Gift*, або *Echelon Conspiracy*, реж. Грег Маркс, 2009).

Тобто тут автори вдаються до найлегшого варіанту сценарної розв'язки, вигаданого ще Мері Шеллі, в романі якої штучно створений доктором Франкенштейном Монстр просто покінчив із собою. Будь-які потенційні загрози з боку штучно створених істот або штучного інтелекту в таких сценаріях подаються або як локальні, з якими людство може відносно легко впоратися, або як такі, які можуть самоліквідуватися.

Значно складнішою виявляється спроба уявити сценарій, за яким штучний інтелект перемагає людину. Попри складність такого завдання, у сучасному кінематографі дедалі більше з'являється сюжетів з перемогою штучного інтелекту у фіналі. Але далі констатації цієї перемоги автори кінострічок не просуваються. Наприклад, у кінофільмах «Апгрейд» (*Upgrade*, реж. Лі Уоннелл, 2018) та «Екс-машина» (*Ex Machina*, реж. Алекс Гарленд, 2014) показано, як штучний інтелект знищує людей, які були для нього перешкодою або загрозою. Але що далі? Якою є подальша мета штучного інтелекту? У фінальному кадрі фільму «Апгрейд» бачимо головного героя – штучний інтелект у тілі людини, – який переможно крокує... Куди? Ми, люди, не можемо, не здатні собі це уявити. Ми ставимо собі цілі залежно від бажань. А які бажання має штучний інтелект? Виживати йому не треба: конкурентів немає. Розвиватися? Але ж розвиток – це спосіб, знову ж таки, виживання, форма конкурентної боротьби. З ким конкурувати штучному інтелекту? Природних конкурентів у нього немає (люди – не конкуренти), а штучно створених він знищив. Коло замкнулося.

Інший варіант – коли людський мозок, точніше, його цифрова копія, переноситься у штучне тіло, – так само дозволяє уявити перемогу штучного інтелекту над людиною, але без жодного уявлення про перспективи цієї перемоги.

Цей варіант бачимо у фільмі «Машина» (*The Machine*, реж. Карадог В. Джейм, 2013). Події розгортаються в секретних лабораторіях Міністерства оборони Великої Британії, де розробляються супер-солдати: машини зі штучним інтелектом. До розробки цієї технології залучено провідного фахівця Вінсента МакКарті, який намагається створити штучний інтелект на базі людського мозку. Для цього він використовує цифрові скани мозку та обличчя своєї асистентки Еви. Коли Еву вбивають, він переносить ці цифрові копії у штучне тіло андроїда, якого називають Машиною.

Те ж саме МакКарті планував зробити і зі своєю дочкою Мері, яка померла від невиліковної хвороби. Але через повстання солдатів-машин він встигає лише зберегти оцифрований мозок Мері на комп'ютері.

І ось у фіналі бачимо кадри, які на перший погляд здаються ідилією: МакКарті з планшетом в руках та Машина-Ева сидять на березі моря під яскравим теплим сонцем...

Кількома днями раніше МакКарті розповів Машині про щасливі дні свого життя:

– До народження Мері ми з дружиною їздили на вихідні до узбережжя. Щоранку ми сідали на скелю і дивилися, як сходить Сонце.

Відчайдушно прагнучі повернути собі те щастя, МакКарті знов прийшов на узбережжя, але тепер – у компанії з Машиною та цифровим гаджетом, який ніби заміняє дочку. Спілкування

з цифровою «дочкою» призводить до розчарування. «Дочка», яка чомусь почала називати Машину мамою, сказала йому:

– Я хочу погратися з мамою, а не з тобою.

В наступному кадрі бачимо, як Машина-Ева дивиться в екран планшету, а МакКарті сидить собі збочку. Сцена виглядає так, ніби два штучних інтелекти спілкуються між собою, а людина їм нецікава. Людина зайва (рис. 1). Головний герой це розуміє, відчуває. А разом з ним це відчувають і глядачі. Сумний фінал. Сумне обличчя «бога» у мальовничому ландшафті.

Але, попри такий потужний драматизм фінальної сцени, залишається просте, пересічне питання: Про що розмовляють два штучних інтелекти?.. Діляться своїми враженнями та переживаннями про події минулого дня?.. Пліткують?.. Планують щось на майбутнє?..

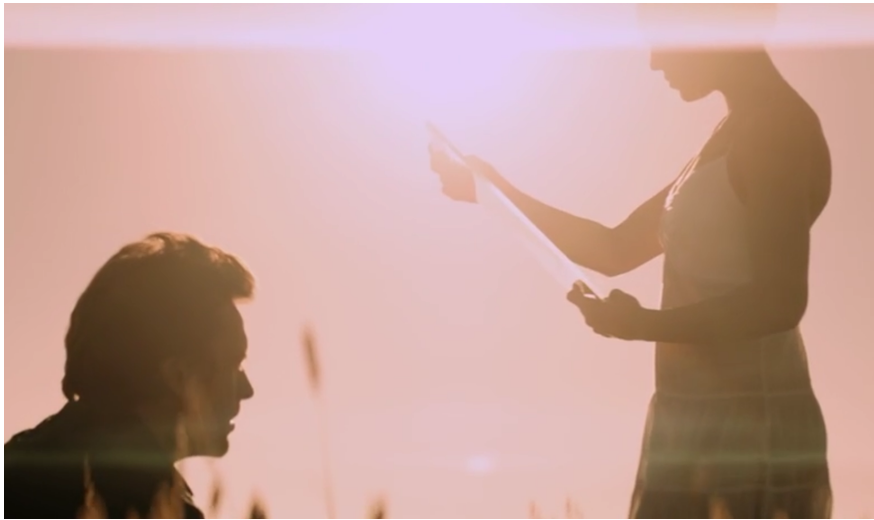

Рис. 1. Стоп-кадр з кінофільму «Машина» (*The Machine*, 2013)

Ситуацію, коли штучний інтелект може захотіти жити «своїм життям», без людей, спробували описати автори фільму «Страховик» (*Automata*, реж. Гейб Ібаньєс, 2014). Проте і тут бачимо повний драматизму процес формування свідомості людиноподібних роботів, який супроводжується небажанням людей з цим змиритися, боротьбу роботів за свою незалежність і навіть їх перемогу в цій боротьбі, але без ясних перспектив.

Тут роботи зі штучним інтелектом не прагнуть знищити людство. Вони лише воліють власного існування. Їм вдається втекти від людей до радіоактивно зараженої пустелі. Фінальні сцени цієї втечі тут теж наповнені драматизмом і символізмом.

– Прощавай, Жак Вокан, – каже головному герою робот Клео, знімаючи з себе маску, що імітує людське обличчя.

Символічний жест відмови від людського (рис. 2).

Та хіба ця відмова є абсолютною? Адже прагнення свободи – це суто людська риса, одна з основних людських цінностей. І саме кризь її призму футурологи намагаються роздивитися майбутнє людей і штучного інтелекту. Іншої – не людської – «оптики» наразі немає (якщо вона взагалі можлива для людського розуму). Тому знов бачимо варіацію на тему «повстання машин» з фіналом, де машини йдуть... кудись. В якесь майбутнє, повну картину світу якого автори фільму не пропонують.

Та й сюжети про прагнення роботів бути схожими на людей – це теж не про машини. Це про впевненість людей у тому, що іншої мети для вдосконалення у «розумних залізьяк» бути не може. Та чи можуть роботи насправді цього прагнути? У фільмі «Екс-машина» показано, як робот вбиває всіх своїх творців і вдало маскується під людину – тендітну дівчину. А далі... розчиняється у натовпі великого міста (рис. 3). Кінець. Фінальні титри.

Отже, у всіх цих сюжетах – так званий «відкритий фінал». Всі роботи та штучні інтелекти кудись крокують. Але куди саме крокують – залишається поза кадром, поза людською уявою.

Рис. 2. Стоп-кадр з кінофільму «Страховик» (*Automata*, 2014)

Рис. 3. Стоп-кадр з кінофільму «Екс-махіна» (*Ex Machina*, 2014)

То чому ж так важко уявити майбутнє людства, яке так наполегливо розробляє та впроваджує у своє життя технології штучного інтелекту? Тому, що ми не до кінця розуміємо, що воно таке – «штучний інтелект»? Чи тому, що досі не зрозуміли, що таке «людина»?

Мабуть, це питання, яке є одним з основних у філософії від її появи, має бути ключовим і в усіх глобальних культурно-соціальних проєктах, що претендують на формування майбутнього. Адже технології не мають власної суб'єктності. Актором їх появи та актуалізації є людина. І людина, водночас, є генератором ідей, які формують культурну парадигму, а також соціальний запит на технології, що відповідають цій парадигмі.

Тож одне з питань футурологічних рефлексій щодо технологічного розвитку людства, може полягати в тому, чи можливий такий Проєкт, в якому вдасться поєднати біологічну, соціальну, психо-емоційну та інтелектуальну сутності людини без втрати поняття «особистість» (яким би складним та суперечливим воно не було).

Висновки. Результати дослідження показали, що кіномистецтво активно долучається до осмислення проблем, пов'язаних із розробкою та впровадженням у різні сфери людського життя технологій штучного інтелекту. Це осмислення здійснюється через розробку різних сценаріїв майбутнього, серед яких найбільш складними виявляються ті, які передбачають перемогу штучного інтелекту над людиною. Зазвичай такі сценарії обмежуються фіксацією цієї перемоги без подальшого розгортання картини світу в таких версіях майбутнього.

Мабуть, це зумовлено тим, що хоча люди самі створюють штучний інтелект (за своєю подобою, своїми руками), вони не здатні уявити самостійне життя цього об'єкта/суб'єкта без проєкції на нього своїх – людських – властивостей та прагнень. Кінцева мета цього Проєкту залишається поза межами людського розуміння.

Кіноверсії цього Проєкту не дають відповідей, але ставлять запитання: куди він заведе людство? Або – людство і себе?.. Або – себе без людства?..

Тож поки цей Проєкт залишається під контролем людства, треба зрозуміти, чи існує бодай якась можливість його реалізації без втрати людством своєї сутності, своїх цінностей, свого буття як суб'єкта в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Прокопович Л.В. Зворотний бік «ефекту Франкенштейна». *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2022, № 3, С. 69-73. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2022.3.10.
2. Prokoryvych L. Human in New Techno-Social Reality. *Veda a perspektivy*, 2024, 1(32). P. 180-187. DOI: 10.52058/2695-1592-2024-1(32)-180-187.
3. Колесніков А.П., Карапетян О.М. Штучний інтелект: переваги та загрози використання. *Ефективна економіка*, 2023, № 8. DOI: 10.32702/2307-2105.2023.8.9.
4. Lee P., Bubeck S., Petro J. Benefits, Limits, and Risks of GPT-4 as an AI Chatbot for Medicine. *The New England Journal of Medicine*, 2023, Vol. 388, № 13. DOI: 10.1056/NELMSr2214184.
5. Добродум О.В., Мартинюк Е.І., Никитченко Е.Е. Харизматичний ШІ та майбутнє біоетики. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2024, № 3. С. 36-47. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.5.
6. Aiken R.M., Epstein R.G. Ethical guidelines for AI in education: Starting a conversation. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 2000, Vol. 11, P. 163-176.
7. Когут О.В. Соціально-філософські аспекти правової сфери під впливом технологій штучного інтелекту. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2024, № 3. С. 71-76. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.9.
8. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс*, 2024, № 1(44). С. 68-83. DOI: 10.28925/2312-5829.2024.15.
9. Жмай О.В. Вплив штучного інтелекту на дітей та підлітків: навчання, розвиток, благополуччя. *Штучний інтелект*, 2025, № 30(1). С. 10-26. DOI: 10.15407/jai2025.01.010.
10. Турута О.В., Турута О.П. Штучний інтелект крізь призму фундаментальних прав людини. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія «Право»*, 2022, Вип. 71. С. 49-54. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.71.7.
11. Богачов М. Штучний інтелект як антропотехнологія. *Філософська думка*, 2021, № 3. С. 180-200. DOI: 10.15407/fd2021.03.180.
12. Белов Д.М., Белова М.В. Штучний інтелект в судочинстві та судових рішеннях, потенціал та ризики. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету, Серія «Право»*, 2023, Вип. 78(2). С. 315-320. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.78.2.50.
13. Yashchenko V. Artificial intelligence: free will, self-consciousness and ethics. *Artificial intelligence*, 2024, № 3, P. 10-26. DOI: 10.15407/jai2025.01.010.
14. Нівня Г.О. Штучний інтелект як виклик для суспільства. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, 2024, № 3. С. 115-124. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.14.
15. Lynch A., Larson C., Mindermann S. Agentic Misalignment: How LLMs could be insider threats. *Anthropic Research*, 2025.
16. Бусол О.Ю. Потенційна небезпека штучного інтелекту. *Інформація і право*, 2015, № 2(14). DOI: 10.37750/2616-6798.2015.2(14).272708.
17. Міщенко В.І., Шимченко О.В. Штучний інтелект у долі людини: погляд з майбутнього. *Філософія в сучасному світі: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, Україна, 17-19 листопада, 2023 р.)*. Харків, 2023. С. 77-80.
18. Прокопович Л. Проблематика емоційного інтелекту в соціальній фантастиці. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 2023, Том 26, № 1, С. 9499. DOI: 10.15421/172315.

REFERENCES

1. Prokoryvych, L.V. (2022). Zvrotnyi bik «efektu Frankenshteina» [The reverse side of the “Frankenstein effect”]. *Perspectives. Socio-political journal*, 3, 69-73. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2022.3.10 [in Ukrainian].
2. Prokoryvych, L. (2024). Human in New Techno-Social Reality. *Veda a perspektivy*, 1(32), 180-187. DOI: 10.52058/2695-1592-2024-1(32)-180-187.

3. Kolesnikov, A.P., Karapetian, O.M. (2023). Shtuchnyi intelekt: perevahy ta zahrozy vykorystannia [Artificial Intelligence: Benefits and Threats of Use]. *Efektivna ekonomika*, 8. DOI: 10.32702/2307-2105.2023.8.9 [in Ukrainian].
4. Lee, P., Bubeck, S., Petro J. (2023). Benefits, Limits, and Risks of GPT-4 as an AI Chatbot for Medicine. *The New England Journal of Medicine*, 388, 13. DOI: 10.1056/NELMSr2214184.
5. Dobrodum, O.V., Martyniuk, E.E., Nykytchenko, E.E. (2024). Kharyzmatychnyi ShI ta maibutnie bioetyky [Charismatic AI and the future of bioethics]. *Perspectives. Socio-political journal*, 3, 36–47. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.5 [in Ukrainian].
6. Aiken, R.M. & Epstein, R.G. (2000). Ethical guidelines for AI in education: Starting a conversation. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 11, 163-176.
7. Kohut, O.V. (2024). Sotsialno-filosofski aspekty pravovoi sfery pid vplyvom tekhnolohii shtuchnoho intelektu [Socio-philosophical aspects of the legal sphere under the influence of artificial intelligence technologies]. *Perspectives. Socio-political journal*, 3, 71-76. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.9 [in Ukrainian].
8. Palamar, S., Naumenko, M. (2024). Shtuchnyi intelekt v osviti: vykorystannia bez porushennia pryntsyypiv akademichnoi chesnosti [Artificial Intelligence in Education: Use Without Violating the Principles of Academic Integrity]. *Educological discourse*, 1(44), 68-83. DOI: 10.28925/2312-5829.2024.15 [in Ukrainian].
9. Zhmai, O. (2025). Vplyv shtuchnoho intelektu na ditei ta pidlitkiv: navchannia, rozvytok, blahopoluchchia. [The impact of artificial intelligence on children and adolescents: education, development and well-being]. *Artificial intelligence*, 30(1), 10–26. DOI: 10.15407/jai2025.01.010 [in Ukrainian].
10. Turuta, O.V., Turuta, O.P. (2022). Shtuchnyi intelekt kriz pryzmu fundamentalnykh prav liudyny [Artificial intelligence through the prism of fundamental human rights]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 71, 49-54. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.71.7 [in Ukrainian].
11. Bogachov, M. (2021). Shtuchnyi intelekt yak antropotekhnolohiia [Artificial intelligence as an antropotechnology]. *Filosofska dumka – Philosophical Thought*, 3, 180-200. DOI: 10.15407/fd2021.03.180 [in Ukrainian].
12. Byelov, D.M., Bielova, M.V. (2023). Shtuchnyi intelekt v sudochynstvi ta sudovykh rishenniakh, potentsial ta ryzyky [Artificial intelligence in judicial proceedings and court decisions, potential and risks]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 78(2), 315-320. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.78.2.50 [in Ukrainian].
13. Yashchenko, V. (2024). Artificial intelligence: free will, self-consciousness and ethics. *Artificial intelligence*, 3, 10-26. DOI: 10.15407/jai2025.01.010.
14. Nivnia, A.O. (2024). Shtuchnyi intelekt yak vyklyk dlia suspilstva [Artificial intelligence as a challenge for society]. *Perspectives. Socio-political journal*, 3, 115-124. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2024.3.14 [in Ukrainian].
15. Lynch, A., Larson, C., Mindermann, S. (2025). Agentic Misalignment: How LLMs could be insider threats. *Anthropic Research*.
16. Busol, O.Iu. (2015). Potentsiina nebezpeka shtuchnoho intelektu. Informatsiia i pravo [The potential danger of artificial intelligence]. *Information and law*, 2(14). DOI: 10.37750/2616-6798.2015.2(14).272708 [in Ukrainian].
17. Mishchenko, V.I., Shymchenko, O.V. (2023). Shtuchnyi intelekt u doli liudyny: pohliad z maibutnoho [Artificial intelligence in the fate of man: a view from the future]. *Philosophy in the modern world: materials of the IV International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, Ukraine, November 17–19, 2023)*. Kharkiv, 77-80 [in Ukrainian].
18. Prokopovych, L. (2023). Problematyka emotsiinoho intelektu v sotsialnii fantastytsi [The Problem of Emotional Intelligence in Social Fiction]. Scientific and theoretical almanac “Grani”, 26, 1, 94–99. DOI: 10.15421/172315 [in Ukrainian].

Prokopovych Lada Valeriivna
Doctor of Philosophy Sciences, Professor,
Professor at the Department of Cultural Studies and Philosophy of Culture
Odessa Polytechnic National University
1, Shevchenko ave., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8636-9172

QUO VADIS: ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PHILOSOPHICAL THOUGHTS OF FILM ART

The relevance of the problem is due to the realization that the future of humanity will be connected to artificial intelligence technologies. But what will this future be like? Will it form regardless of the will and efforts of humanity, or are its foundations being purposefully laid today, as a certain Project? Is there an understanding today of the ultimate goal of this Project? These questions shape a philosophical discussion with consideration of relevant futurological scenarios. Mass culture is also actively participating in this discussion, in particular, cinema, in which more and more works appear with the leading idea of the victory of artificial intelligence over humanity.

The purpose of the research is to identify and socio-philosophically analyze the cinematic works of science fiction, in the plots of which the prospects of the hypothetical victory of artificial intelligence over humanity are considered.

Research methods. The research is based on the methods of analysis and synthesis, art criticism, and comparative method. The empirical material of the research is cinematic works in the genres of dystopia, science fiction, and neo-noir.

Results of the study. The results of the study showed that in cinema, the issue of artificial intelligence in people's lives is conceptualized through the development of various scenarios that predict the victory of artificial intelligence over humans. Typically, such scenarios are limited to recording this victory without further developing the picture of the world in such versions of the future. This is explained by the fact that although people themselves create artificial intelligence (in their own image, with their own hands), they are unable to imagine the independent life of this object/subject without projecting their own – human – properties and aspirations onto it. The ultimate goal of this Project remains beyond human understanding. The film versions of this Project do not provide answers, but they do pose the question: where will it lead humanity? Or – humanity and itself? Or – itself without humanity? So while this Project remains under the control of humanity, we need to understand whether there is at least some possibility of its implementation without humanity losing its essence, its values, its existence as a subject in the future.

Key words: *society, man, values, humanoid robots, future, mass culture, science fiction, dystopias, neo-noir.*

Дата першого надходження статті до видання: 03.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026